

พืชอาหารสัตว์พันธุ์ดี

สำนักพัฒนาอาหารสัตว์
กรมปศุสัตว์

พืชอาหารสัตว์พันธุ์ดี

ลิขสิทธิ์

กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

จัดทำโดย

กลุ่มวิจัยและพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยีอาหารสัตว์

สำนักพัฒนาอาหารสัตว์ กรมปศุสัตว์

ศูนย์ราชการกรมปศุสัตว์ปทุมธานี ต.บางกะดี อ.เมืองปทุมธานี จ.ปทุมธานี 12000

คณะผู้เรียบเรียง

นายเศกสรรค์ สนวนกุล

นายชะอุทัย จันทร์ธิบัติ

นางสาวอภินันท์ จินดานิรตุล

นายจิรายุส เข้มสวัสดิ์

นางสาวสิรินาถ อินทร์อยู่

ออกแบบรูปเล่ม

นางสาวกานต์สิรีเกศ เลิศสรรสิริ

สำนักพัฒนาอาหารสัตว์ กรมปศุสัตว์

โทร. 0-2501-1148

www.dld.go.th/nutrition

บทนำ

ในปัจจุบันเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ให้การยอมรับการใช้พืชอาหารสัตว์คุณภาพดีในการเลี้ยงสัตว์ว่าสามารถเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุนค่าอาหารสัตว์ลงได้มาก การเลี้ยงสัตว์โดยใช้พืชอาหารสัตว์คุณภาพดีสามารถลดต้นทุนค่าอาหารสัตว์และเพิ่มผลผลิตได้ การที่จะมีพืชอาหารสัตว์ที่เพียงพอต่อความต้องการของสัตว์ เกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์จำเป็นต้องปลูกสร้างแปลงพืชอาหารสัตว์เอง หรือซื้อจากเกษตรกรผู้ผลิตพืชอาหารสัตว์จำหน่าย ทั้งนี้เกษตรกรต้องทำความรู้จักพันธุ์พืชอาหารสัตว์ และวิธีการจัดการที่เหมาะสม เพื่อผลิตพืชอาหารสัตว์ให้ได้ปริมาณและคุณภาพที่เหมาะสมกับความต้องการ การผลิตพืชอาหารสัตว์ให้มีปริมาณพืชอาหารสัตว์เพียงพอนั้น เกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์จำเป็นต้องปลูกสร้างแปลงพืชอาหารสัตว์ไว้ใช้เอง โดยเกษตรกรต้องรู้จักเลือกใช้พันธุ์พืชอาหารสัตว์และวิธีการจัดการที่เหมาะสม อย่างไรก็ตามในบางครั้งพบว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์มีพื้นที่ เวลา และแรงงานในการผลิตพืชอาหารสัตว์ไม่เพียงพอ ทำให้เกษตรกรจำเป็นต้องจัดหาพืชอาหารสัตว์มาจากแหล่งผลิตอื่น ดังนั้นการส่งเสริมพัฒนาอาชีพการผลิตเสบียงสัตว์จำหน่ายในรูปสด แห้ง หมัก ให้กับเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์จะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยลดปัญหาดังกล่าวได้

ประเทศไทยมีความเหมาะสมในการปลูกพืชอาหารสัตว์หลากหลายชนิด โดยพบว่าพืชอาหารสัตว์แต่ละชนิดสามารถปรับตัว เจริญเติบโตได้ดี และมีความเหมาะสมในการปลูกเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ได้แตกต่างกัน ดังนั้นเพื่อให้ข้อมูลพันธุ์พืชอาหารสัตว์มีความสมบูรณ์ และเป็นปัจจุบันมากขึ้นจึงได้ปรับปรุงแก้ไขเอกสารเผยแพร่ฉบับนี้ใหม่ โดยรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะประจำพันธุ์พันธุ์ วิธีการปลูก การจัดการ ตลอดจนการใช้ประโยชน์ จากพืชอาหารสัตว์แต่ละชนิดที่เป็นที่นิยมปลูกของเกษตรกร เพื่อเป็นแนวทางให้เกษตรกรปลูกพืชอาหารสัตว์พันธุ์ดีและจัดการการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป นอกจากนี้เอกสารเล่มนี้แล้ว สำนักพัฒนาอาหารสัตว์ยังเผยแพร่ข้อมูลด้านอาหารสัตว์ผ่านเว็บไซต์ สำนักพัฒนาอาหารสัตว์ ที่ www.dld.go.th/nutrition

สำนักพัฒนาอาหารสัตว์

กันยายน 2566

สารบัญ

	หน้า
หญ้าเนเปียร์ปากช่อง 1 (<i>Cenchrus purpureus</i> (Schumach.) Morrone)	4
หญ้าแพงโกลา (<i>Digitaria eriantha</i>)	6
หญ้าใบมันสยาม (<i>Axonopus catarinensis</i>)	8
หญ้ารูซี่ (<i>Urochloa ruziziensis</i>)	10
หญ้างิณีสีม่วง (<i>Megathyrsus maximus</i> cv. TD58)	12
หญ้างิณีอมบาซา (<i>Megathyrsus maximus</i> cv. Mombasa)	14
หญ้าอะตราตัม (<i>Paspalum atratum</i>)	16
หญ้าพลิแคตูลัม (<i>Paspalum plicatulum</i>)	18
ถั่วลิสงเถา อมาริลโล (<i>Arachis pinto</i> cv. Amarillo)	20
ถั่วลิสงเถา ฟลอริเกรซ (<i>Arachis pinto</i> cv. Florigraze)	22
ถั่วฮามาต้า (<i>Stylosanthes hamata</i> cv. Verano)	24
ถั่วท่าพระสไตโล (<i>Stylosanthes guianensis</i> cv. Tha Phra)	26
ถั่วคาวาลเคด (<i>Centrosema pascuorum</i> cv. Cavalcade)	28
ถั่วไมยรา (<i>Desmanthus virgatus</i>)	30
พันธุ์พืชอาหารสัตว์ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ปลูกและการใช้ประโยชน์	32
ความทนทานของพันธุ์พืชอาหารสัตว์ต่อสภาพพื้นที่ปลูก	33
สถานที่ตั้งของหน่วยงาน สังกัดสำนักพัฒนาอาหารสัตว์ กรมปศุสัตว์	34

พืชอาหารสัตว์พันธุ์ดี

หญ้าเนเปียร์ปากช่อง 1 (*Cenchrus purpureus* (Schumach.) Morrone)

เป็นหญ้าเนเปียร์ลูกผสม ที่มีอายุหลายปี เจริญเติบโตเร็ว ทรงต้นเป็นกอตั้งตรง สูงเต็มที่ประมาณ 4 เมตร แตกกอดี มีระบบรากแข็งแรง ชอบดินที่มีการระบายน้ำได้ดี มีความอุดมสมบูรณ์สูง ปรับตัวและเจริญเติบโตได้ดีในดินหลายสภาพ ชอบแสงแดดจัด เหมาะสำหรับปลูกในประเทศไทย ไม่ทนน้ำท่วมขัง ไม่ทนต่อการเหยียบย่ำของสัตว์ ไม่มีระยะพักตัวสามารถให้ผลผลิตได้ทั้งปี มีระยะออกดอกสั้น ขอบใบไม่คม ใบและลำต้นมีขนน้อย ตอบสนองต่อปุ๋ยได้ดี ไม่มีโรคและแมลงรบกวน สามารถปลูกสำหรับตัดสดให้สัตว์กินเป็นอาหารหยาบคุณภาพดี มีความน่ากินสูง สัตว์ชอบกิน และมีปริมาณน้ำตาลสูงสามารถนำมาผลิตเป็นหญ้าหมักได้ดี ผลผลิตน้ำหนักแห้ง 4.0-6.0 ตันต่อไร่ต่อปี โปรตีน 8-10 เปอร์เซ็นต์

หญ้าเนเปียร์ปากช่อง 1
(*Cenchrus purpureus*
(Schumach.) Morrone)

การปลูก

ใช้ท่อนพันธุ์อายุประมาณ 3 เดือน อัตราปลูก 400-600 กิโลกรัมต่อไร่ ขึ้นกับวิธีการปลูกดังนี้

1) ปลูกแบบปักท่อนพันธุ์ ปลูกเป็นแถว ระยะ 120 x 80 เซนติเมตร หรือ 100 x 100 เซนติเมตร สับท่อนพันธุ์เฉียงเป็นท่อนๆ (1 ท่อนมี 2 ข้อ) ปักเฉียงทำมุมกับพื้นดิน 30 องศา ปลูกหลุมละ 2 ท่อนให้ข้ออยู่ใต้ดินลึก 1-2 นิ้ว ในพื้นที่ 1 ไร่ อัตราใช้ท่อนพันธุ์ การปลูก 400-600 กิโลกรัมต่อไร่

2) ปลูกแบบวางท่อนพันธุ์ในร่อง ชักร่องเป็นแถวแบบปลูกอ้อย ความลึกประมาณ 30 เซนติเมตร ระยะระหว่างร่อง 120 เซนติเมตร วางท่อนพันธุ์ต่อกันในร่อง โดยให้ส่วนปลายยอดของท่อนพันธุ์ ซ้อนทับกับส่วนโคนของท่อนพันธุ์อีกท่อนประมาณ 20 เซนติเมตร อาจใช้มีด สับท่อนพันธุ์ให้สั้นลงเพื่อให้ท่อนพันธุ์แนบดินมากที่สุด พร้อมเกลี่ยดินกลบร่อง กรณีปลูกในพื้นที่ขนาดใหญ่ สามารถใช้เครื่องปลูกอ้อยตัดท้ายรถแทรกเตอร์ได้ ความเร็วในการปลูก 4 ไร่ต่อชั่วโมง ใช้ท่อนพันธุ์ 500-600 กิโลกรัมต่อไร่

การใส่ปุ๋ย

ก่อนปลูกควรใส่ปุ๋ยสูตร 15-15-15 อัตรา 50 กิโลกรัมต่อไร่ และใส่ปุ๋ยคอกอัตรา 1,000-2,000 กิโลกรัมต่อไร่ เป็นปุ๋ยรองพื้น และควรใส่ปุ๋ยยูเรีย (46-0-0) อัตรา 10-20 กิโลกรัมต่อไร่ หลังการตัดทุกครั้ง

การกำจัดวัชพืช

แนะนำให้กำจัดวัชพืชหลังปลูกหญ้า 2-4 สัปดาห์

การใช้ประโยชน์

การตัดหญ้าเนเปียร์ปากช่อง 1 ไปเลี้ยงสัตว์ ควรตัดครั้งแรกที่อายุหญ้า 60-75 วันหลังปลูก และตัดครั้งต่อไปทุก 60 วัน ในจะช่วงฤดูฝนหญ้าโตเร็ว สามารถตัดเก็บเกี่ยวหญ้าที่อายุน้อยกว่า 60 วัน โดยตัดชิดดิน หญ้าเนเปียร์เหมาะสำหรับใช้เลี้ยงสัตว์ในรูปหญ้าสด หรือหญ้าหมัก ไม่เหมาะสำหรับทำหญ้าแห้ง

หญ้าแพงโกลา (*Digitaria eriantha*)

เป็นหญ้าอายุหลายปี ต้นกึ่งตั้งกึ่งเลื้อย ลำต้นเล็ก ไม่มีขน ใบเล็กเรียวยาว ใบดกอ่อนนุ่ม มีลำต้นทอดนอนไปตามพื้นดินแตกรากและหน่อตามข้อ ต้นอ่อนลำต้นตั้งตรงเมื่ออายุมากขึ้น ลำต้นจะทอดนอนไปตามพื้นดิน หน่น้ำท่วมขัง เจริญเติบโตดีในดินที่มีความอุดมสมบูรณ์สูง เหมาะสำหรับปลูกในเขตพื้นที่ที่ให้น้ำได้ ขึ้นได้ดีในดินหลายชนิด ตั้งแต่ดินทรายจนถึงดินเหนียว ทนแล้งได้ดีแต่ก็สามารถเจริญเติบโตได้ในพื้นที่ชุ่มน้ำ หน่น้ำท่วมขังได้พอสมควร ปลูกได้ทั้งพื้นที่ ลุ่มและพื้นที่ดอน เหมาะสำหรับทำหญ้าแห้ง ผลผลิตน้ำหนักแห้ง 4.0-5.0 ตันต่อไร่ต่อปี โปรตีน 7-10 เปอร์เซ็นต์

หญ้าแพงโกลา
(*Digitaria eriantha*)

การปลูก

ใช้ท่อนพันธุ์ที่อายุ 50-60 วัน อัตราปลูก 250-300 กิโลกรัมต่อไร่ 1) การปลูกในพื้นที่ลุ่ม ใช้การทำเทือกแบบนาหว่านน้ำตาม ปรับระดับน้ำให้สูง 10-15 เซนติเมตร หว่านท่อนพันธุ์ให้ทั่วแปลง แล้วนาบกดท่อนพันธุ์ให้จมน้ำ แช่ทิ้งไว้ประมาณ 1 สัปดาห์ จากนั้นระบายน้ำออก 2) การปลูกในพื้นที่ดอน หลังจากไถพรวนดินแล้วหว่านท่อนพันธุ์ให้กระจายทั่วแปลง จากนั้นไถพรวนกลบทั้งแปลง ไม่ควรไถพรวนกลบให้ลึกมาก ประมาณ 10 เซนติเมตร และควรให้น้ำทันทีหลังปลูก เพื่อให้ดินมีความชื้นต่อเนื่อง ในช่วงเดือนแรกของการปลูกควรให้ดินมีความชื้นตลอด เนื่องจากจะทำให้หญ้าแพงโกลาแตกหน่อได้ดีและเจริญเติบโตเต็มพื้นที่ปลูกได้รวดเร็ว

การใส่ปุ๋ย

ก่อนปลูกควรใส่ปุ๋ยสูตร 15-15-15 อัตรา 50 กิโลกรัมต่อไร่ และใส่ปุ๋ยคอกอัตรา 1,000-2,000 กิโลกรัมต่อไร่ เป็นปุ๋ยรองพื้น ในแต่ละรอบของการตัดควรใส่ปุ๋ยยูเรีย (46-0-0) 2 ครั้ง ๆ ละ 20 กิโลกรัมต่อไร่ ครั้งแรกหลังตัด 1 วัน และครั้งที่ 2 หลังตัด 10-15 วัน

การกำจัดวัชพืช

แนะนำให้ทำการตัดปรับหญ้าหลังจากการปลูก 45-60 วัน หากทำการเตรียมดินดีจะพบวัชพืชน้อยหรือไม่มีวัชพืช ถ้าพบวัชพืชในแปลงให้ตัดปรับหญ้า 1-2 ครั้ง วัชพืชในแปลงหญ้าจะลดลง

การใช้ประโยชน์

การตัดหญ้าแพงโกลาไปใช้เลี้ยงสัตว์ ควรตัดหญ้าครั้งแรก 60 วันหลังปลูก และตัดครั้งต่อไปทุกๆ 45 วัน โดยตัดสูงจากพื้นดิน 5-10 เซนติเมตร หากต้องการปล่อยสัตว์เข้าแทะเล็ม ควรปล่อยครั้งแรกหลังปลูกเมื่อหญ้าอายุไม่ต่ำกว่า 90 วัน หญ้าแพงโกลาเหมาะสำหรับใช้เลี้ยงสัตว์ในรูปหญ้าสด หญ้าแห้ง หรือหญ้าหมัก

หญ้าใบมันสยาม (*Axonopus catarinensis*)

เป็นหญ้าอายุหลายปี มีลักษณะต้นกึ่งตั้งกึ่งเลื้อย มีลำต้นและใบอ่อนนุ่ม ไม่มีขน ใบเรียบเป็นมัน ลำต้นเป็นข้อแตกกิ่งและมีรากงอกออกมายึดเกาะดิน ช่วงแรกของการปลูกลำต้นจะเลื้อยและแตกแขนงไปรอบกอ เมื่อหนาแน่นมากขึ้นจะชูยอดตั้งตรงขึ้นมา มีการออกดอกแต่ไม่พบว่าติดเมล็ด ขยายพันธุ์ด้วยลำต้น เหมาะสำหรับปลูกแซมในสวนป่าไม้ยืนต้น เนื่องจากเป็นหญ้าที่มีศักยภาพในการปลูกแซมในพื้นที่สวนหรือพื้นที่ร่มเงา สามารถทนต่อร่มเงาได้ดี และสามารถเจริญเติบโตได้ดีในสภาพร่มเงา และเหมาะสำหรับปล่อยให้สัตว์แทะเล็มในแปลงหญ้า ผลผลิตน้ำหนักแห้ง 4.0-5.0 ตันต่อไร่ต่อปี โปรตีน 8-10 เปอร์เซ็นต์

หญ้าใบมันสยาม
(*Axonopus catarinensis*)

การปลูก

ใช้ท่อนพันธุ์อายุ 75-90 วัน ท่อนพันธุ์ที่ใช้ควรมีข้อ 6-8 ข้อ ใช้อัตราปลูก 300-400 กิโลกรัมต่อไร่ ดำเนินการด้วยวิธี 1) ใช้วิธีการปลูกแบบหว่านท่อนพันธุ์ให้กระจายทั่วแปลง จากนั้นพรวนกลบทั้งแปลง ไม่ควรไถพรวนกลบให้ลึกมาก ประมาณ 10 เซนติเมตร 2) ใช้วิธีการปลูกเป็นแถวโดยขุดหลุมลึกประมาณ 10-15 เซนติเมตร ระยะห่างระหว่างแถว 50 เซนติเมตร ระหว่างหลุมภายในแถวห่าง 20-30 เซนติเมตร นำท่อนพันธุ์ปลูกลงหลุมๆ โดยให้ 1-3 ข้ออยู่ใต้ดิน หรือส่วนที่มีรากติดมาลงดิน กลบดินให้แน่น 3) ใช้วิธีการปลูกในร่อง ใช้คราดสปริงหรือไถสั้วทำให้เกิดร่องบนดินให้เป็นแถวยาวแล้วนำท่อนพันธุ์มาวางปลูกในร่องเป็นระยะๆ กลบดินให้แน่น และให้น้ำทันทีหลังปลูกการปลูก โดยให้ดินมีความชื้น 1-2 สัปดาห์

การใส่ปุ๋ย

ก่อนปลูกควรมีการใส่ปุ๋ยรองพื้นสูตร 15-15-15 อัตรา 50 กิโลกรัมต่อไร่ และใส่ปุ๋ยคอก อัตรา 1,000-2,000 กิโลกรัมต่อไร่ เป็นปุ๋ยรองพื้น ควรใส่ปุ๋ยยูเรีย (46-0-0) อัตรา 10-20 กิโลกรัมต่อไร่ หลังการตัดทุกครั้ง

การกำจัดวัชพืช

แนะนำให้มีการกำจัดวัชพืชหลังปลูกหญ้า 2-4 สัปดาห์ และควรกำจัดวัชพืชต่อเนื่องอย่างน้อยเดือนละครั้ง ในช่วง 2-3 เดือนแรกของการปลูก เพื่อให้หญ้าเจริญเติบโตและตั้งตัวได้ดีในช่วงแรกของการปลูก

การใช้ประโยชน์

หญ้าใบมันสยามเหมาะสำหรับปล่อยสัตว์เข้าแทะเล็ม ควรปล่อยสัตว์ลงแทะเล็มครั้งแรก หลังปลูกที่อายุ 90 วัน เพื่อให้ระบบรากแข็งแรง หรือใช้การตัดสดให้สัตว์กินโดยตัดครั้งแรกที่อายุ 70-75 วันหลังปลูก และตัดครั้งต่อไปที่อายุ 45 วัน ในช่วงฤดูฝน ส่วนในฤดูแล้งอาจยืดอายุการตัดเป็น 60 วัน หญ้าใบมันสยามเหมาะสำหรับใช้เลี้ยงสัตว์ในรูปแบบหญ้าสด หญ้าแห้ง

หญ้ารูซี่ (*Urochloa ruziziensis*)

เป็นหญ้าที่มีอายุหลายปี ลักษณะลำต้นกึ่งเลื้อยกึ่งตั้ง เจริญเติบโตเร็ว แตกกอดี มีความน่ากินสูง ใบอ่อนนุ่มสัตว์ชอบกิน มีรากตามข้อ ลำต้นยาว 50-100 เซนติเมตร ใบเป็นรูปหอกยาว แผ่นใบเรียวตรงฐานใบยาวเรียวไปยังปลายใบ ด้านบนและด้านล่างของแผ่นใบมีขนยาวหนาแน่น ใบหยาบมีขน ช่อดอกเป็นแบบ panicle เนื่องจากติดเมล็ดได้ดี มีความงอกสูงจึงนิยมขยายพันธุ์ด้วยเมล็ด สามารถเจริญเติบโตในดินหลายชนิด ขึ้นได้ดีในพื้นที่ดอน ดินมีการระยายน้ำดี ไม่ทนน้ำท่วมขัง สามารถปลูกได้ทั่วประเทศ นิยมปลูกในพื้นที่ดอนในดินมีความอุดมสมบูรณ์สูง ทนแล้งพอสมควร ทนต่อการเหยียบย่ำของสัตว์ เหมาะสำหรับปล่อยสัตว์เข้าแทะเล็มหมุนเวียน เมล็ดงอกได้ดี ผลผลิตน้ำหนักแห้ง 2.0-2.5 ตันต่อไร่ปี โปรตีน 7-10 เปอร์เซ็นต์

หญ้ารูซี่
(*Urochloa ruziziensis*)

การปลูก

ใช้เมล็ดพันธุ์หวานทั่วแปลงอัตรา 2 กิโลกรัมต่อไร่ หรือใช้เมล็ดโรยเป็นแถวๆ ห่างกัน 50 เซนติเมตร กลบเมล็ดบางๆ (อาจใช้กิ่งไม้ลากเพื่อกลบเมล็ด)

การใส่ปุ๋ย

ก่อนปลูกควรมีการใส่ปุ๋ยรองพื้นสูตร 15-15-15 อัตรา 50 กิโลกรัมต่อไร่ และใส่ปุ๋ยคอก อัตรา 1,000-2,000 กิโลกรัมต่อไร่ เป็นปุ๋ยรองพื้น ควรใส่ปุ๋ยยูเรีย (46-0-0) อัตรา 10-20 กิโลกรัมต่อไร่ หลังการตัดทุกครั้ง

การกำจัดวัชพืช

แนะนำให้มีการกำจัดวัชพืชหลังปลูกหญ้า 2-4 สัปดาห์ และหลังจากครั้งแรก 1-2 เดือน หรือเมื่อพบวัชพืชนานแน่นให้กำจัดออก

การใช้ประโยชน์

การตัดหญ้าธูปไข่ใบเลี้ยงสัตว์ ควรตัดครั้งแรกที่อายุ 60-70 วันหลังปลูก โดยตัดสูงจากพื้นดิน 10-15 เซนติเมตร สำหรับการปล่อยสัตว์เข้าแทะเล็มในแปลงหญ้า ควรปล่อยเข้าครั้งแรกเมื่อหญ้าอายุ 70-90 วัน หลังจากนั้นจึงทำการตัดหรือปล่อยสัตว์เข้าแทะเล็มหมุนเวียนทุก 30-45 วัน ในช่วงฤดูฝนหญ้าโตเร็ว อาจตัดได้ที่อายุน้อยกว่า 30 วัน หญ้าธูปไข่เหมาะสำหรับใช้เลี้ยงสัตว์ ในรูปหญ้าสด หญ้าแห้งหรือหญ้าหมัก

หญ้านิสีม่วง (*Megathyrsus maximus* cv. TD58)

เป็นหญ้าที่มีอายุหลายปี ลักษณะลำต้นตั้งเป็นกอ แตกกอดี ใบใหญ่ ใบดกอ่อนนุ่ม ระบบรากเป็นรากฝอย ลำต้นสูง 1.5-2.5 เมตร มีแผ่นใบเกลี้ยงจนถึงมีขน ช่อดอกเป็นแบบ panicle เติบโตและปรับตัวได้ดีได้ในสภาพร่มเงา จึงนิยมปลูกในสวนไม้ยืนต้น สวนผลไม้ สวนมะพร้าว เหมาะสำหรับปลูกในเขตพื้นที่ที่ให้น้ำได้ สามารถปลูกได้ทั่วประเทศ ชอบดินที่มีการระบายน้ำดี และมีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง ผลผลิตน้ำหนักแห้ง 2.5–3.5 ตัน ต่อไร่ต่อปี โปรตีน 7-10 เปอร์เซ็นต์

หญ้านิสีม่วง
(*Megathyrsus maximus*
cv. TD58)

การปลูก

- 1) ปลูกแบบการหว่านเมล็ด ใช้เมล็ดอัตรา 1-2 กิโลกรัมต่อไร่ หว่านทั่วแปลงโดยไม่กลบเมล็ด
- 2) ปลูกแบบโรยเมล็ดเป็นแถวๆ ห่างกัน 50 เซนติเมตร กลบเมล็ดบางๆ
- 3) ปลูกแบบกล้าพันธุ์หรือหน่อพันธุ์ การเพาะต้นกล้าปลูกจะใช้เมล็ดเพียง 200 กรัมต่อไร่ ส่วนการปลูกโดยใช้หน่อพันธุ์ ใช้วิธีการแยกหน่อพันธุ์จากกอเดิมนำมาตัดรากและส่วนปลายยอดออกให้หน่อพันธุ์ยาวประมาณ 30 เซนติเมตร นำไปปลูกในแปลงที่มีการเตรียมดินแล้ว ใช้ระยะห่าง 50 เซนติเมตร หลุมละ 2-3 หน่อ ขณะดินมีความชื้น

การใส่ปุ๋ย

ก่อนปลูกควรใส่ปุ๋ยสูตร 15-15-15 อัตรา 50 กิโลกรัมต่อไร่ และใส่ปุ๋ยคอกอัตรา 1,000-2,000 กิโลกรัมต่อไร่ เป็นปุ๋ยรองพื้น ควรใส่ปุ๋ยยูเรีย (46-0-0) อัตรา 10-20 กิโลกรัมต่อไร่ หลังการตัดทุกครั้ง

การกำจัดวัชพืช

แนะนำให้มีการกำจัดวัชพืชหลังจากปลูกหญ้า 3-4 สัปดาห์ และหลังจากครั้งแรก 1-2 เดือน หรือเมื่อพบวัชพืชหนาแน่นให้กำจัดออก

การใช้ประโยชน์

การตัดหญ้านี้สีม่วงไปใช้เลี้ยงสัตว์ ควรตัดครั้งแรกที่อายุ 60-70 วัน หลังปลูก และตัดครั้งต่อไปทุกๆ 30-45 วัน ในช่วงฤดูฝนหญ้าจะโตเร็ว สามารถตัดเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ทุก 30 วัน โดยตัดสูงจากพื้นดิน 10-15 เซนติเมตร หญ้านี้สีม่วงเหมาะสำหรับใช้เลี้ยงสัตว์ในรูปหญ้าสด หญ้าหมัก หรือจะปล่อยสัตว์เข้าแทะเล็มก็ได้

หญ้ากีนีมอมบาซา (*Megathyrsus maximus* cv. Mombasa)

เป็นหญ้าที่มีอายุหลายปี ลักษณะเป็นกอตั้งตรง แตกกอดี มีใบดก เจริญเติบโตเร็ว ระบบรากเป็นรากฝอย แต่แตกต่างกับหญ้ากีนีสีม่วงคือจะมีใบใหญ่กว่า มีน้ำหนักราก น้ำหนักแห้งมากกว่ากีนีสีม่วง และต้านทานโรคใบไหม้ใบจุด มีลำต้นสูง 2.5-3.0 เมตร ลำต้นมีสีเขียวปนม่วง แผ่นใบเกลี้ยงจนถึงมีขนสั้นๆ กาบใบมีลักษณะเรียบเกลี้ยง ช่อดอกเป็นแบบช่อแยกแขนง (panicle) หญ้ากีนีมอมบาสามีใบขนาดใหญ่ ใบดก มีลำต้นสูงใหญ่กว่าหญ้ากีนีสีม่วง ทนต่อสภาพที่มีร่มเงาได้ดี เจริญเติบโตได้เกือบทุกสภาพพื้นที่ยกเว้นพื้นที่ที่เป็นดินกรดจัด เหมาะแก่การตัดหรือปล่อยสัตว์แทะเล็มได้ ผลผลิตน้ำหนักรากแห้ง 4.0-5.0 ตันต่อไร่ต่อปี มีโปรตีน 8-10 เปอร์เซ็นต์

หญ้ากีนีมอมบาซา
(*Megathyrsus maximus*
cv. Mombasa)

การปลูก

ปลูกด้วยเมล็ดอัตรา 2 กิโลกรัมต่อไร่ หว่านให้กระจายสม่ำเสมอทั่วแปลงกลบเมล็ดด้วยดินบางๆ หรือใช้เมล็ดโรยบางๆ เป็นแถว แถวห่างกัน 50 เซนติเมตร ด้วยความลึกของเมล็ด 1-2 เซนติเมตร กลบด้วยดินบางๆ หรือใช้การปลูกด้วยต้นกล้าซึ่งจะช่วยประหยัดเมล็ดพันธุ์และมีอัตราการรอดหลังการปลูกสูง การเพาะต้นกล้าปลูกจะใช้เมล็ดเพียง 200 กรัมต่อไร่ เพาะต้นกล้าเมื่อสูงประมาณ 20-30 เซนติเมตร หรืออายุประมาณ 30 วัน จึงย้ายไปปลูกในแปลงระยะห่างกัน 50 เซนติเมตร นอกจากนี้ยังสามารถปลูกโดยใช้หน่อพันธุ์ซึ่งแยกจากกอเดิมปลูกขณะดินมีความชื้นได้ด้วย

การใส่ปุ๋ย

ก่อนปลูกควรใส่ปุ๋ยสูตร 15-15-15 อัตรา 50 กิโลกรัมต่อไร่ เป็นปุ๋ยรองพื้น และควรใส่ปุ๋ยคอกอัตรา 1,000-2,000 กิโลกรัมต่อไร่รวมด้วย และใส่ปุ๋ยยูเรีย (46-0-0) อัตรา 10-20 กิโลกรัมต่อไร่ หลังการตัดทุกครั้ง

การกำจัดวัชพืช

แนะนำให้มีการกำจัดวัชพืชหลังจากปลูกหญ้า 3-4 สัปดาห์ และหลังจากครั้งแรก 1-2 เดือน หรือเมื่อพบวัชพืชหนาแน่นให้กำจัดออก

การใช้ประโยชน์

การตัดหญ้ากินีมอมบาซาไปใช้เลี้ยงสัตว์ ควรตัดครั้งแรก 60-70 วัน หลังปลูก และตัดครั้งต่อไปทุก 30-45 วัน ในช่วงฤดูฝนเนื่องจากหญ้าโตเร็ว ส่วนในฤดูแล้งควรตัดทุก 50-60 วัน หรือเมื่อหญ้ามีความสูงประมาณ 60-70 เซนติเมตร เนื่องจากหญ้าจะเจริญเติบโตช้า โดยตัดสูงจากพื้นดินประมาณ 10-15 เซนติเมตร หญ้ากินีมอมบาซาเหมาะสำหรับใช้เลี้ยงสัตว์ในรูปหญ้าสด หญ้าแห้ง หญ้าหมัก หรือจะปล่อยสัตว์เข้าแทะเล็มก็ได้

หญ้าอะตราตัม (*Paspalum atratum*)

เป็นหญ้าที่มีอายุหลายปี ลักษณะลำต้นตั้งเป็นกอสูง กอใหญ่ แตกกอดี มีใบดก ต้นและใบค่อนข้างอวบน้ำ เจริญเติบโตเร็ว ระบบรากเป็นรากฝอย สูงประมาณ 1 เมตร ขณะมีช่อดอกจะสูงมากกว่า 2 เมตร ใบมีขนาดใหญ่แผ่นใบกว้างประมาณ 3-4 เซนติเมตร ขอบใบมีความคม ลักษณะช่อดอกเป็นแบบ raceme เมล็ดมีสีน้ำตาลแดงผิวเป็นมัน ติดเมล็ดได้ดีจึงขยายพันธุ์ได้ง่ายด้วยเมล็ด ทนต่อสภาพดินที่เป็นดินกรด ทนน้ำท่วมขัง ทนแล้ง สามารถเจริญเติบโตได้ดีในพื้นที่ชื้นแฉะ เป็นหญ้าที่เหมาะสมสำหรับปลูกบริเวณพื้นที่ฝนตกชุก หรือมีน้ำขัง เช่น ในภาคใต้ของประเทศไทย นอกจากนั้นยังทนต่อสภาพแห้งแล้งและดินเลว เช่น ดินกรด ผลผลิตน้ำหนักร้าง 2.5-3.5 ตันต่อไร่ต่อปี โปรตีน 7-8 เปอร์เซ็นต์

หญ้าอะตราตัม
(*Paspalum atratum*)

การปลูก

ใช้เมล็ดพันธุ์อัตรา 2 กิโลกรัมต่อไร่ หว่านหรือโรยเมล็ดเป็นแถว ๆ ห่างกัน 50 เซนติเมตร หว่านให้กระจายสม่ำเสมอทั่วแปลงกลบเมล็ดด้วยดินบางๆ หรือใช้เมล็ดโรยบางๆ เป็นแถว ระยะห่างระหว่างแถว 50 เซนติเมตร ความลึก 1-2 เซนติเมตร จากนั้นกลบด้วยดินบางๆ หรือใช้การปลูกด้วยต้นกล้าซึ่งจะช่วยประหยัดเมล็ดพันธุ์ นอกจากนี้ยังสามารถปลูกโดยใช้หน่อพันธุ์ซึ่งแยกจากกอเดิม ขณะปลูกดินควรมีความชื้นเหมาะสม

การใส่ปุ๋ย

ก่อนปลูกควรใส่ปุ๋ยสูตร 15-15-15 อัตรา 50 กิโลกรัมต่อไร่ เป็นปุ๋ยรองพื้น และควรใส่ปุ๋ยคอกอัตรา 1,000-2,000 กิโลกรัมต่อไร่ร่วมด้วย และใส่ปุ๋ยยูเรีย (46-0-0) อัตรา 10-20 กิโลกรัมต่อไร่ หลังการตัดทุกครั้ง

การกำจัดวัชพืช

แนะนำให้มีการกำจัดวัชพืชหลังจากปลูกหญ้า 3-4 สัปดาห์ และหลังจากครั้งแรก 1-2 เดือน หรือเมื่อพบวัชพืชหนาแน่นให้กำจัดออก

การใช้ประโยชน์

หญ้าอะตราดัมมีการเจริญเติบโตรวดเร็ว เมื่อมีอายุมากขึ้นใบจะหยาบกระด้างและขอบใบคม ควรตัดครั้งแรกประมาณ 60 วันหลังปลูก และตัดครั้งต่อไปทุก ๆ 30-45 วัน โดยตัดสูงจากพื้นดิน 5-10 เซนติเมตร ช่วงฤดูฝนโตเร็ว สามารถตัดได้ทุก 25-30 วัน หญ้าอะตราดัมเหมาะสำหรับใช้เลี้ยงโค กระบือ ในรูปหญ้าสด หรือทำหญ้าหมัก แต่ไม่เหมาะสำหรับทำหญ้าแห้ง

หญ้าปลั้คทูลัม (*Paspalum plicatulum*)

เป็นหญ้าที่มีอายุหลายปี ลักษณะลำต้นตั้งเป็นกอ กอมีขนาดใหญ่ แต่เล็กกว่าหญ้าอะตราตัม ขอบใบคม ระบบรากเป็นรากฝอย ลำต้นอาจสูงถึง 1.2 เมตร ใบกว้างประมาณ 1-2 เซนติเมตร ลักษณะช่อดอกเป็นแบบ raceme เมล็ดมีขนาดเล็ก ติดเมล็ดได้ดีจึงขยายพันธุ์ได้ง่ายด้วยเมล็ด สามารถปลูกได้ทั่วประเทศ เจริญเติบโตได้ในดินทรายที่มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ทนต่อสภาพดินเลว ทนต่อสภาพแห้งแล้งได้ดี ทนต่อสภาพน้ำท่วมขังได้ จึงนิยมนำไปปลูกในสภาพดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ เป็นหญ้าที่มีผลผลิต คุณค่าทางอาหาร และความน่ากินสำหรับสัตว์ค่อนข้างต่ำ ผลผลิตน้ำหนักแห้ง 1.5-2.5 ตันต่อไร่ต่อปี โปรตีน 7-8 เปอร์เซ็นต์

หญ้าปลั้คทูลัม
(*Paspalum plicatulum*)

การปลูก

ใช้เมล็ดพันธุ์อัตรา 2 กิโลกรัมต่อไร่ หว่านหรือโรยเป็นแถว ๆ ห่างกัน 50 เซนติเมตร กระจายสม่ำเสมอทั่วแปลงกลบเมล็ดด้วยดินบางๆ นอกจากนี้ยังสามารถปลูกโดยใช้หน่อพันธุ์ซึ่ง แยกจากกอเดิม ขณะปลูกดินควรมีความชื้นเหมาะสม

การใส่ปุ๋ย

ก่อนปลูกควรมีการใส่ปุ๋ยสูตร 15-15-15 อัตรา 50 กิโลกรัมต่อไร่ เป็นปุ๋ยรองพื้น และ ควรใส่ปุ๋ยคอกอัตรา 1,000-2,000 กิโลกรัมต่อไร่ร่วมด้วย และใส่ปุ๋ยยูเรีย (46-0-0) อัตรา 10-20 กิโลกรัมต่อไร่หลังการตัดทุกครั้ง

การกำจัดวัชพืช

แนะนำให้มีการกำจัดวัชพืชหลังจากปลูกหญ้า 3-4 สัปดาห์ และหลังจากครั้งแรก 1-2 เดือน หรือเมื่อพบวัชพืชหนาแน่นให้กำจัดออก

การใช้ประโยชน์

การตัดหญ้าฟลิแคทูลัมไปใช้เลี้ยงสัตว์ ควรตัดครั้งแรก 60-70 วันหลังปลูก โดยตัดสูง จากพื้นดิน 10-15 เซนติเมตร สำหรับการปล่อยสัตว์เข้าแทะเล็มในแปลงหญ้า ควรปล่อย เข้าครั้งแรกเมื่อหญ้าอายุ 70-90 วัน หลังจากนั้นจึงทำการตัด หรือปล่อยสัตว์เข้าแทะเล็ม หมุนเวียนทุก 30-45 วัน หญ้าฟลิแคทูลัมเหมาะสำหรับใช้เลี้ยงสัตว์ ในรูปหญ้าสด หญ้าแห้ง หรือหญ้าหมัก

ถั่วลิสงเถา อมาริลโล (*Arachis pinto* cv. Amarillo)

เป็นถั่วที่มีอายุหลายปี เจริญเติบโตคลุมดินได้อย่างหนาแน่น ขึ้นได้ดีในดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลางและมีความชื้นสูง ทนต่อสภาพร่มเงา ลำต้นเตี้ยเลื้อยคลุมดินสานกันอย่างหนาแน่น ลำต้นเลื้อยไปกับผิวดินสามารถงอกรากได้ และมีลำต้นใต้ดินเรียกว่า ไทล (Stolon) ติดเมล็ดโดยการแทงเป็ก (peg) ลงดินมี 1-2 เมล็ดต่อฝัก ต้นถั่วเริ่มออกดอกและแทงส่วนของ peg ที่มีลักษณะเป็นเข็มนูนออกจากลำต้นเป็นจุดกำเนิดของฝักลงดิน เป็นพืชที่มีระบบรากที่แข็งแรง ใบสีเขียวอ่อน เมื่ออยู่ในร่มเงาจะเป็นสีเขียวแก่ ลักษณะใบเป็นแบบใบประกอบรวมกลุ่มกัน 4 ใบ ใบเป็นรูปไข่ ดอกมีขนาด 12-17 มิลลิเมตร ดอกมีสีเหลืองสวยงามเหมาะสำหรับจัดสวนประดับ ทนต่อการแทะเล็มและเหยียบย่ำของสัตว์ได้ดีมาก ขยายพันธุ์ด้วยเมล็ด และส่วนของลำต้น เหมาะสำหรับปลูกยีสต์แทะเล็ม ผลผลิตน้ำหนักแห้ง 1.0-2.0 ตันต่อไร่ต่อปี โปรตีน 15-20 เปอร์เซ็นต์

ถั่วลิสงเถา อมาริลโล (*Arachis pinto* cv. Amarillo)

การปลูก

สามารถเลือกขยายพันธุ์ด้วยท่อนพันธุ์ (เหง้า) หรือเมล็ดก็ได้ ถ้าใช้ท่อนพันธุ์ปลูกควรทำในช่วงฤดูฝนจะมีอัตราการรอดสูงกว่าฤดูแล้ง การขยายพันธุ์ด้วยท่อนพันธุ์เป็นที่นิยมในการขยายพันธุ์เนื่องจากถั่วลิสงเถา อมาริลโล ไม่ค่อยติดเมล็ดและเมล็ดมีราคาสูง แต่การปลูกด้วยเมล็ดต้นถั่วจะพัฒนาระบบรากได้รวดเร็วกว่า การปลูกโดยใช้เมล็ดพันธุ์จะหยอดเมล็ดเป็นแถว อัตรา 2 กิโลกรัมต่อไร่ ไร่เป็นแถวๆ ห่างกัน 30-50 เซนติเมตร ส่วนการปลูกโดยใช้เหง้า (rhizomes) เหง้าควรมีอายุมากกว่า 1 ปี ใช้เหง้าที่ลอกจากพื้นดินประมาณ 10 เซนติเมตร จะทำให้ได้เหง้าที่สมบูรณ์เหมาะสำหรับใช้เป็นท่อนพันธุ์ นำเหง้ามานำเป็นท่อนยาวประมาณ 10 เซนติเมตร เตรียมดินโดยขักร่องลึก 5-7 เซนติเมตร ระยะระหว่างร่อง 25-30 เซนติเมตร วางเหง้าเรียงลงในร่อง แล้วกดดินให้แน่น ควรให้น้ำทันทีหลังปลูก ใช้ท่อนพันธุ์ประมาณ 400-500 กิโลกรัมต่อไร่ หรือใช้เหง้ามานำเพาะกล้าในถุงเพาะชำ เมื่อกล้าอายุประมาณ 60 วัน สามารถนำไปปลูกในแปลงได้ โดยใช้การปลูกเป็นหลุมๆ ละ 1 ถุงเพาะชำ โดยมีระยะปลูก 25x25 เซนติเมตร

การใส่ปุ๋ย

ควรใส่ปุ๋ยผสมสูตร 12-24-12 อัตราประมาณ 50 กิโลกรัมต่อไร่ เป็นปุ๋ยรองพื้น และควรมีการใส่ปุ๋ยคอกอัตรา 1,000-2,000 กิโลกรัมต่อไร่ร่วมด้วย ในปีต่อ ๆ ไป ควรใส่ปุ๋ยหริบเปิลซุเปอร์ฟอสเฟต (0-46-0) ในช่วงต้นฤดูฝนของทุกปี ในอัตรา 20 กิโลกรัมต่อไร่

การกำจัดวัชพืช

ควรกำจัดวัชพืชหลังจากปลูก 3-4 สัปดาห์ และหากยังมีวัชพืชขึ้นหนาแน่น ควรมีการกำจัดวัชพืชครั้งที่ 2 ห่างจากครั้งแรก 2 เดือน หรือตามความจำเป็น

การใช้ประโยชน์

ถั่วลิสงเถา อมาริลโล เหมาะสำหรับปล่อยสัตว์แทะเล็ม ควรปล่อยสัตว์แทะเล็มครั้งแรกหลังปลูก 70-90 วัน หลังจากนั้นปล่อยสัตว์แทะเล็มทุกๆ 45-60 วัน การตัดไปใช้เลี้ยงสัตว์ ควรตัดครั้งแรก 70 วันหลังปลูก และตัดครั้งต่อไปทุก ๆ 45-60 วัน โดยตัดสูงจากพื้นดินประมาณ 5-10 เซนติเมตร ถั่วลิสงเถา อมาริลโล เหมาะสำหรับใช้เลี้ยงสัตว์ในรูปถั่วสด หรือถั่วแห้ง

ถั่วลิสงเถา ฟลอริเกรซ (*Arachis glabrata* cv. Florigraze)

เป็นถั่วที่มีอายุหลายปี มีลักษณะต้นเตี้ย มีลำต้นไต่ดินเรียกว่าเหง้า เจริญเติบโตคลุมดินได้อย่างหนาแน่น ลำต้นเหนือพื้นดินมีลักษณะตั้งตรงกิ่งนอน ไม่มีแขนง ใบไม่มีขน หรือมีขนเล็กน้อย ลักษณะคล้ายใบหอก ดอกมีลักษณะค่อนข้างกลมมีสีส้มอมเหลือง ไม่ติดเมล็ด เจริญเติบโตได้ดีบนดินที่มีการระบายน้ำได้ดี ดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลางและมีความชื้น เจริญเติบโตได้ในพื้นที่ที่มีร่มเงาปานกลาง และทนร่มเงาได้น้อยกว่าถั่วลิสงเถา อมาริลโล ทนต่อการแทะเล็มและเหยียบย่ำของสัตว์ได้ เหมาะสำหรับปล่อยสัตว์แทะเล็ม ผลผลิตน้ำหนักร้าง 1.5–2.5 ตันต่อไร่ต่อปี โปรตีน 15-20 เปอร์เซ็นต์

ถั่วลิสงเถา ฟลอริเกรซ (*Arachis glabrata* cv. Florigraze)

การปลูก

นิยมขยายพันธุ์ด้วยท่อนพันธุ์ (เหง้า) เนื่องจากถั่วลิสงเถา ฟลอริเกรซ ไม่ติดเมล็ด การปลูกโดยใช้เหง้า (rhizomes) เหง้าที่ใช้ปลูกควรมาจากต้นที่มีอายุมากกว่า 1 ปี ขุดเหง้าลึกลงจากพื้นดินประมาณ 10 เซนติเมตร จะทำให้ได้เหง้าที่สมบูรณ์เหมาะสำหรับใช้เป็นท่อนพันธุ์ นำเหง้ามาสับเป็นท่อนยาวประมาณ 10 เซนติเมตร เตรียมดินโดยซักร่องลึก 5-7 เซนติเมตร ระยะระหว่างร่อง 25-30 เซนติเมตร วางเหง้าเรียงลงในร่อง แล้วกดดินให้แน่น ควรให้น้ำทันที หลังปลูก ใช้ท่อนพันธุ์ประมาณ 400-500 กิโลกรัมต่อไร่ หรือการปลูกแบบใช้เหง้าปลูกเป็นหลุมๆ โดยใช้เหง้าที่สับแล้วปักลงในหลุมที่ขุดไว้ หลุมละ 3-5 ท่อน ระยะระหว่างหลุม 25 x 25 เซนติเมตร จากนั้นกลบดินให้แน่น และควรให้น้ำทันทีหลังปลูก จะใช้ท่อนพันธุ์ประมาณ 300 กิโลกรัมต่อไร่ หรือใช้เหง้ามาเพาะกล้าในถุงเพาะชำ เมื่อกล้าอายุประมาณ 60 วัน สามารถนำไปปลูกในแปลงได้ โดยใช้การปลูกเป็นหลุมๆละ 1 ถุงเพาะชำ โดยมีระยะปลูก 25x25 เซนติเมตร

การใส่ปุ๋ย

ควรใส่ปุ๋ยผสมสูตร 12-24-12 อัตราประมาณ 50 กิโลกรัมต่อไร่ เป็นปุ๋ยรองพื้น และควรมีการใส่ปุ๋ยคอกอัตรา 1,000-2,000 กิโลกรัมต่อไร่ร่วมด้วย ในปีต่อไป ควรใส่ปุ๋ยทริปเปิลซูเปอร์ฟอสเฟต (0-46-0) ในช่วงต้นฤดูฝนของทุกปี ในอัตรา 20 กิโลกรัมต่อไร่ และใส่ปุ๋ยหลังการตัดใช้ประโยชน์ โดยหลังการตัด 7-10 วัน ถั่วจะเริ่มแตกใบอ่อนจึงให้น้ำ และใส่ปุ๋ยสูตร 12-24-12 อัตรา 10-20 กิโลกรัมต่อไร่

การกำจัดวัชพืช

ควรกำจัดวัชพืชหลังจากปลูก 3-4 สัปดาห์ และหากยังมีวัชพืชขึ้นหนาแน่น ควรมีการกำจัดวัชพืชครั้งที่ 2 ห่างจากครั้งแรก 2 เดือน หรือตามความจำเป็น

การใช้ประโยชน์

70-90 วัน หลังจากนั้นปล่อยสัตว์แทะเล็มทุกๆ 45-60 วัน การตัดไปใช้เลี้ยงสัตว์ ควรตัดครั้งแรก 70 วันหลังปลูก และตัดครั้งต่อไปทุก ๆ 45-60 วัน โดยตัดสูงจากพื้นดินประมาณ 5-10 เซนติเมตร ถั่วลิสงเถา ฟลอริเกรซ เหมาะสำหรับใช้เลี้ยงสัตว์ในรูปถั่วสด หรือถั่วแห้ง

ถั่วฮามาต้า (*Stylosanthes hamata* cv. Verano)

เป็นถั่วที่มีอายุ 2-3 ปี ลักษณะเป็นพุ่มเตี้ยตั้งตรง ต้นโตเต็มที่สูงประมาณ 50-60 เซนติเมตร แตกกิ่งก้านแผ่คลุมพื้นที่ได้กว้าง ใบเป็นใบรวม ประกอบด้วย 3 ใบย่อย รูปร่างคล้าย หอก ค่อนข้างยาวแต่แคบ ปลายใบเรียวแหลมไม่มีขน ดอกมีสีเหลือง ช่อดอกประกอบด้วยดอก 8-14 ดอก อยู่รวมกันปลายกิ่ง ออกดอกได้ทั้งปี ติดเมล็ดได้ดี ส่วนใหญ่เมล็ดมีลักษณะเปลือกหุ้ม เมล็ดสีน้ำตาลเข้ม ตรงปลายเป็นขอโค้งงอ เหมาะสำหรับปลูกในพื้นที่ดอน ทนทานต่อสภาพ แห้งแล้ง เจริญเติบโตได้ตั้งแต่ดินทรายจนถึงดินร่วนปนดินเหนียว ทนดินกรด ทนทานต่อการ เพาะเล็มเหยียบย่ำของสัตว์ได้ดี ไม่ทนต่อสภาพพื้นที่ดินชื้นแฉะ และไม่ทนสภาพร่มเงา ปลูกขยายพันธุ์ด้วยเมล็ด ผลผลิตน้ำหนักแห้ง 1.5-2.0 ตันต่อไร่ต่อปี โปรตีน 16-18 เปอร์เซ็นต์

ถั่วฮามาต้า (*Stylosanthes hamata* cv. Verano)

การปลูก

ใช้เมล็ดพันธุ์อัตรา 2.0 กิโลกรัมต่อไร่ หว่านหรือโรยเป็นแถวๆ ห่างกัน 30-50 เซนติเมตร ก่อนปลูกต้องแช่เมล็ดในน้ำร้อนอุณหภูมิประมาณ 80 องศาเซลเซียส นาน 5-10 นาที

การใส่ปุ๋ย

ก่อนปลูกควรใส่ปุ๋ยสูตร 12-24-12 อัตรา 30-50 กิโลกรัมต่อไร่ เป็นปุ๋ยรองพื้น และควรใส่ปุ๋ยคอกอัตรา 1,000-2,000 กิโลกรัมต่อไร่ร่วมด้วย ในปีต่อไป ควรใส่ปุ๋ยทริปเปิลซูเปอร์ฟอสเฟต (0-46-0) อัตรา 20-30 กิโลกรัมต่อไร่ ช่วงต้นฤดูฝนของทุกปี

การกำจัดวัชพืช

กำจัดวัชพืชครั้งแรกหลังจากปลูกแล้ว 3-4 สัปดาห์ และกำจัดวัชพืชครั้งที่ 2 หลังจากครั้งแรกประมาณ 1-2 เดือน หากมีวัชพืชขึ้นหนาแน่น

การใช้ประโยชน์

การตัดถั่วฮามาต้ามาใช้เลี้ยงสัตว์ ควรตัดครั้งแรก 60-75 วันหลังปลูก โดยตัดสูงจากพื้นดิน 10-15 เซนติเมตร หลังจากนั้นทำการตัดทุก 45-60 วันหรือปล่อยให้สัตว์เข้าแทะเล็มครั้งแรกเมื่อถั่วอายุ 90 วัน เข้าแทะเล็มเป็นช่วงๆ ทุก 30-45 วัน ถั่วฮามาต้าเหมาะสำหรับใช้เลี้ยงสัตว์ ในรูปถั่วสดหรือแห้ง

ถั่วท่าพระสไตโล (*Stylosanthes guianensis* cv. Tha Phra)

เป็นถั่วที่มีอายุ 2-3 ปี มีทรงพุ่มตั้งตรงใบดกใหญ่ ขนาดต้นและทรงพุ่มใหญ่กว่าถั่วฮามาต้า ลำต้นอวบกว่าถั่วฮามาต้า ทำให้มีผลผลิตมากกว่าถั่วฮามาต้า ใบเป็นใบรวมที่ประกอบด้วย 3 ใบย่อย ใบมีลักษณะยาวแต่แคบ ปลายใบเรียวแหลม มีขนที่ใบและลำต้น ดอกมีขนาดเล็กสีเหลืองเข้ม ช่อดอกอยู่รวมที่ปลายกิ่ง ออกดอกมากและเร็วกว่าถั่วฮามาต้า ติดเมล็ดได้ดี เมล็ดมีสีน้ำตาลแกมเหลืองหรือสีน้ำตาลแกมเขียวเหมาะสำหรับปลูกในพื้นที่ดอนสามารถเจริญเติบโตได้ในดินทรายที่มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ และดินค่อนข้างเป็นกรดไปจนถึงดินเหนียว ไม่ทนดินเค็มและดินด่าง ทนแล้ง ผลผลิตสูงในดินร่วนปนทราย ทนสภาพดินกรดได้ดี ไม่ทนต่อการแทะเล็มเหยียบย่ำหรือตัดบ่อยๆ ปลูกขยายพันธุ์ด้วยเมล็ด ผลผลิตน้ำหนักแห้ง 1.5-2.5 ตันต่อไร่ต่อปี โปรตีน 16-20 เปอร์เซ็นต์

ถั่วท่าพระสไตโล (*Stylosanthes guianensis* cv. Tha Phra)

การปลูก

ใช้เมล็ดพันธุ์อัตรา 1.5-2 กิโลกรัมต่อไร่ หว่านหรือโรยเป็นแถวๆ ห่างกันประมาณ 30 เซนติเมตร ก่อนปลูกต้องแช่เมล็ดในน้ำร้อนอุณหภูมิประมาณ 80 องศาเซลเซียส นาน 5 นาที

การใส่ปุ๋ย

ควรใส่ปุ๋ยผสมสูตร 12-24-12 อัตรา 50 กิโลกรัมต่อไร่ เป็นปุ๋ยรองพื้น และควรใส่ปุ๋ยคอกร่วมด้วย ในปีต่อ ๆ ไป ควรใส่ปุ๋ยทริปเปิลซูเปอร์ฟอสเฟต (0-46-0) อัตรา 20-30 กิโลกรัมต่อไร่ ช่วงต้นฤดูฝนของทุกปี

การกำจัดวัชพืช

กำจัดวัชพืชครั้งแรกหลังจากปลูกแล้ว 3-4 สัปดาห์ และกำจัดวัชพืชครั้งที่ 2 หลังจากครั้งแรกประมาณ 1-2 เดือน หากมีวัชพืชขึ้นหนาแน่น

การใช้ประโยชน์

การตัดหญ้าพระสไตโลไปใช้เลี้ยงสัตว์หรือปล่อยสัตว์เข้าแทะเล็มครั้งแรก เมื่ออายุ 80-90 วันหลังปลูก หลังจากนั้นตัดหรือปล่อยสัตว์แทะเล็มได้ทุก ๆ 45-60 วัน โดยตัดสูงจากพื้นดิน 15-20 เซนติเมตร หญ้าพระสไตโลเหมาะสำหรับใช้เลี้ยงสัตว์ ในรูปถั่วสด หรือถั่วแห้ง

ถั่วคาวาลเคด (*Centrosema pascuorum* cv. Cavalcade)

เป็นถั่วที่มีอายุฤดูเดียว ลักษณะการเจริญเติบโตแบบเถาเลื้อยแนบไปกับพื้นหรือเกี่ยวพันกัน เถายาวมากกว่า 2 เมตร ลำต้นและก้านใบไม่มีขน ใบเป็นใบประกอบมี 3 ใบย่อย มีลักษณะเป็นรูปหอก เรียวยาว มีสัดส่วนของใบมากกว่าลำต้น ใบดกสีเขียว ดอกสีม่วงหรือแดง เข้มจนเกือบม่วง ฝักยาว 3.5-7.0 เซนติเมตร เมื่อฝักเริ่มแก่จะเปลี่ยนเป็นสีเขียวเข้มและเป็นสีน้ำตาลเมื่อแก่เต็มที่ ใน 1 ฝักมีเมล็ดอย่างน้อย 15 เมล็ด เจริญเป็นแถวเดี่ยว เมล็ดเป็นรูปวงรีและนูน ใบจะไม่ร่วงหล่นง่ายเมื่อทำแห้ง เหมาะสำหรับใช้ทำถั่วแห้งอัดฟ่อน ปุ๋ยขยายพันธุ์ด้วยการใช้เมล็ด ขึ้นได้ดีในพื้นที่ดอนและน้ำไม่ท่วมขัง สัตว์ชอบกินทั้งในรูปสดและแห้ง แต่ผลผลิตค่อนข้างต่ำให้ผลผลิตน้ำหนักแห้งประมาณ 1.0 ตันต่อไร่ปี โปรตีน 16-20 เปอร์เซ็นต์

ถั่วคาวาลเคด (*Centrosema pascuorum* cv. Cavalcade)

การปลูก

ใช้เมล็ดพันธุ์หวานหรือโรยเป็นแถวในอัตรา 4 กิโลกรัมต่อไร่ โรยเป็นแถวๆ ห่างกัน 25-50 เซนติเมตร

การใส่ปุ๋ย

ก่อนปลูกควรมีการใส่ปุ๋ยสูตร 12-24-12 เป็นปุ๋ยรองพื้น อัตราประมาณ 50 กิโลกรัมต่อไร่ และอาจจะต้องมีการใส่ปุ๋ยคอกอัตรา 1,000-2,000 กิโลกรัมต่อไร่ร่วมด้วย

การกำจัดวัชพืช

ควรกำจัดวัชพืชเมื่อถั่วมีอายุ 3-4 สัปดาห์ และอาจมีการกำจัดวัชพืชอีกครั้งหนึ่งตามความเหมาะสมถ้ายังมีวัชพืชขึ้นหนาแน่น หากถั่วควาลเคดเลื้อยคลุมพื้นที่ได้อย่างรวดเร็ว ปริมาณวัชพืชจะลดน้อยลง

การใช้ประโยชน์

ควรตัดถั่วควาลเคดทุกครั้งให้สังเกตจากใบล่างเริ่มเหลืองและตัดสูงจากพื้นดินประมาณ 10 เซนติเมตร ในการปล่อยสัตว์เข้าแทะเล็มควรให้ถั่วมีอายุ 90 วันขึ้นไป หลังจากนั้นไม่ต่ำกว่า 30 วัน ถั่วควาลเคดเหมาะสำหรับใช้เลี้ยงสัตว์ ในรูปถั่วสด หรือถั่วแห้ง

ถั่วไมยรา (*Desmanthus virgatus*)

เป็นถั่วมีอายุหลายปี เป็นไม้ทรงพุ่มค่อนข้างตั้งตรง สูง 2.0–3.5 เมตร ลำต้นตั้งตรง มีกิ่งก้านแตกออกด้านข้าง ใบและดอกคล้ายกระถินแต่มีขนาดเล็กกว่า ใบมีขนาดเล็กแบบใบประกอบแบบขนนก (bipinnate) มีใบประมาณ 10-20 คู่ มีดอกขนาดเล็กสีขาว ติดฝักยาวประมาณ 4-6 เซนติเมตร ฝักมีลักษณะตรงหรือค่อนข้างตรง เจริญเติบโตได้ดีในดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างสูง ไม่ทนต่อสภาพน้ำท่วมขัง ไม่ทนดินกรดจัด ไม่ทนแล้ง สามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ได้มาก เมล็ดมีความงอกสูงขยายพันธุ์ได้ดีด้วยเมล็ด ผลผลิตน้ำหนักแห้ง 2.0–3.0 ตันต่อไร่ต่อปี โปรตีน 16-18 เปอร์เซ็นต์

ถั่วไมยรา (*Desmanthus virgatus*)

การปลูก

ใช้เมล็ดพันธุ์อัตรา 2 กิโลกรัมต่อไร่ โรยเป็นแถว ๆ ห่างกัน 30-60 เซนติเมตร ก่อนปลูก ต้องแช่เมล็ดในน้ำร้อนอุณหภูมิ 80 องศาเซลเซียส นาน 5 นาที

การใส่ปุ๋ย

ควรใส่ปุ๋ยผสมสูตร 12-24-12 อัตราประมาณ 50 กิโลกรัมต่อไร่ เป็นปุ๋ยรองพื้น และควรมีการใส่ปุ๋ยคอกอัตรา 1000-2000 กิโลกรัมต่อไร่ร่วมด้วย ในปีต่อไป ควรใส่ปุ๋ยเช่นเดียวกันกับปีแรกในช่วงต้นฤดูฝน

การกำจัดวัชพืช

ควรกำจัดวัชพืชหลังจากปลูก 2-4 สัปดาห์ และหากยังมีวัชพืชขึ้นหนาแน่น ควรมีการกำจัดวัชพืชตามความจำเป็น

การใช้ประโยชน์

การตัดถั่วไมยราไปใช้เลี้ยงสัตว์ ควรตัดครั้งแรก 60-70 วันหลังปลูก และตัดครั้งต่อไป ทุก ๆ 30-45 วัน โดยตัดสูงจากพื้นดินประมาณ 30 เซนติเมตร ถั่วไมยราเหมาะสำหรับใช้เลี้ยงสัตว์ ในรูปถั่วสด หรือถั่วแห้ง

พันธุ์พืชอาหารสัตว์ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ปลูกและการใช้ประโยชน์

พันธุ์พืช อาหารสัตว์	สภาพพื้นที่ปลูก		การใช้ประโยชน์			
	ที่ลุ่ม	ที่ดอน	ตัดให้กิน	ปล่อยแทะเล็ม	ทำแห้ง	ทำหมัก
หญ้าเนเปียร์ปากช่อง1	*	**	**	0	0	**
หญ้าแพงโกลา	**	*	**	**	**	*
หญ้าใบมันสยาม	*	**	**	*	**	*
หญ้ารูซี่	0	**	**	**	**	**
หญ้างิโนสีม่วง	*	**	**	*	*	**
หญ้างิโนอมบาสา	*	**	**	*	*	**
หญ้าอะตราดัม	**	**	**	*	0	**
หญ้าพลีแคทูลัม	**	**	**	*	*	**
ถั่วลิสงเถา อมาริลโล	0	**	**	**	**	0
ถั่วลิสงเถา ฟลอริเกรซ	0	**	**	**	**	0
ถั่วฮามาต้า	0	**	**	**	*	0
ถั่วท่าพระสไตโล	*	**	**	*	*	0
ถั่วคาวาลเคด	0	**	**	0	**	0
ถั่วไมยรา	*	**	**	*	*	0

หมายเหตุ

** เหมาะสม

* พอใช้

0 ไม่เหมาะสม

ความทนทานของพันธุ์พืชอาหารสัตว์ต่อสภาพพื้นที่ปลูก

พันธุ์พืช อาหารสัตว์	สภาพพื้นที่ปลูก						
	สภาพร่มเงา	ดินกรด จัด	ชั้นแฉะน้ำ ท่วมขัง	ดินเหนียว	ดินทราย	ดินทรายจัด	พื้นที่แห้ง แล้ง
หญ้าเนเปียร์ปากช่อง1	0	0	0	*	*	0	*
หญ้าแพงโกลา	0	0	**	**	*	*	*
หญ้าใบมันสยาม	**	0	*	**	*	*	*
หญ้ารูซี่	*	0	0	*	*	*	*
หญ้างิโนสีม่วง	**	*	*	*	*	0	*
หญ้างิโนอมบาซา	**	*	*	*	*	0	*
หญ้าอะตราดัม	0	**	**	*	**	*	*
หญ้าพลีแคทูลัม	0	*	**	*	*	**	**
ถั่วลิสงเถา อมาริลโล	**	0	0	*	*	*	*
ถั่วลิสงเถา ฟลอริเกรซ	*	0	0	*	*	*	*
ถั่วฮามาต้า	*	*	0	0	**	*	**
ถั่วท่าพระสไตโล	*	*	*	*	*	*	*
ถั่วคาวาลเคด	*	*	*	*	*	*	*
ถั่วไมยรา	0	0	0	*	0	0	0

หมายเหตุ ** ทนทาน * พอใช้ 0 ไม่ทนทาน

สถานที่ตั้งของหน่วยงาน สังกัดสำนักพัฒนาอาหารสัตว์ กรมปศุสัตว์

ชื่อหน่วยงาน	สถานที่ตั้ง	รหัสไปรษณีย์	โทรศัพท์ / E-mail
สำนักพัฒนาอาหารสัตว์	ถนนติวานนท์ ต.บางกะดี อ.เมือง จ.ปทุมธานี	12000	โทร. 02-5011148 nutrition1@dld.go.th
ศูนย์วิจัยและพัฒนามาตรฐาน อาหารสัตว์เคี้ยวเอื้อง	สำนักงานเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ต.ท่าพระ อ.เมือง จ.ขอนแก่น	40260	โทร. 043-261123 nckk_kkn@dld.go.th
ศูนย์ซ่อมบำรุงเครื่องจักรกล อาหารสัตว์	ต.ปากช่อง อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา	30130	โทร. 090-298090 Afm.mtn@dld.go.th
เขต 1			
ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหาร สัตว์ชัยนาท	ต.บางหลวง อ.สรรพยา จ.ชัยนาท	17150	โทร. 056-405056 nccn_cnt@dld.go.th
เขต 2			
ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหาร สัตว์สระแก้ว	ต.คลองไผ่เถื่อน อ.คลองหาด จ.สระแก้ว	27260	โทร./ FAX. 037-247844 080-566-5746 ncsr_srk@dld.go.th
เขต 3			
ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหาร สัตว์นครราชสีมา	ต.ปากช่อง อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา	30130	โทร. 044-311612 089-949-6962 ncna_nak@dld.go.th
ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหาร สัตว์บุรีรัมย์	ต.พุทไธสง อ.ปะคำ จ.บุรีรัมย์	31220	โทร./ FAX. 089-568-9464 nsbr_brr@dld.go.th
ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหาร สัตว์ยโสธร	ต.ลุมพุก อ.คำเขื่อนแก้ว จ.ยโสธร	35110	โทร./ FAX. 045-791578 084-430-2233, nsys_yst@dld.go.th
ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหาร สัตว์อำนาจเจริญ	ต.โนนหนามแท่ง อ.เมือง จ.อำนาจเจริญ	37000	โทร./ FAX. 045-541242 045-541202, trub_ubt@dld.go.th
เขต 4			
ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหาร สัตว์มหาสารคาม	ต.เชียงยืน อ.เชียงยืน จ.มหาสารคาม	44160	โทร. 043-781322, 081-707-6595 nscy_kkn@dld.go.th
ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหาร สัตว์ร้อยเอ็ด	ต.สระคู อ.สุวรรณภูมิ จ.ร้อยเอ็ด	45130	โทร./ FAX. 043-840249 nsth_roi@dld.go.th

ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหาร สัตว์กาฬสินธุ์	ต.ภูดิน อ.เมือง จ.กาฬสินธุ์	46000	โทร./ FAX. 081-196-3273 nssl_kls@dld.go.th
ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหาร สัตว์อุดรธานี	ต.เมืองเพีย อ.กุดจับ จ.อุดรธานี	41250	โทร./FAX. 063-114-5451 nsut_uth@dld.go.th
ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหาร สัตว์เลย	ต.ศรีสงคราม อ.วังสะพุง จ.เลย	42130	โทร./ FAX. 042-801294 nslo_loe@dld.go.th
ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหาร สัตว์หนองคาย	ต.สระใคร อ.สระใคร จ.หนองคาย	43000	โทร./ FAX. 042-414717 nsno_nok@dld.go.th
ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหาร สัตว์นครพนม	ต.โนนตาล อ.ท่าอุเทน จ.นครพนม	48120	โทร./ FAX. 042-581285 nsko_kop@dld.go.th
ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหาร สัตว์สกลนคร	ต.เชียงเครือ อ.เมือง จ.สกลนคร	47000	โทร./ FAX. 042-725124 nssn_sno@dld.go.th
เขต 5			
ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหาร สัตว์ลำปาง	ต.เวียงตาล อ.ห้างฉัตร จ.ลำปาง	52190	โทร./ FAX. 054-830197 nclo_lpg@dld.go.th
ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหาร สัตว์แพร่	ต.แม่ยาวฮ่อ อ.ร้องกวาง จ.แพร่	54140	โทร./FAX. 054-654660 nspr_pre@dld.go.th
ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหาร สัตว์เชียงราย	ต.บ้านดู่ อ.เมือง จ.เชียงราย	57100	โทร. 053-602665 trcr_cri@dld.go.th
เขต 6			
ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหาร สัตว์เพชรบูรณ์	ต.สะอาด อ.เมือง จ.เพชรบูรณ์	67000	โทร./ FAX. 056-721-558 nspn_pbn@dld.go.th
ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหาร สัตว์สุโขทัย	ต.ศรีคีรีมาศ อ.คีรีมาศ จ.สุโขทัย	64160	โทร. 055-601081 FAX. 055-601082 nssk_skt@dld.go.th
ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหาร สัตว์พิจิตร	ต.วังสำโรง อ.ตะพานหิน จ.พิจิตร	66110	โทร./ FAX. 056-615936 nspi_pic@dld.go.th
เขต 7			
ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหาร สัตว์เพชรบุรี	ต.สามพระยา อ.ชะอำ จ.เพชรบุรี	76120	โทร. 032-706246 ncpb_pbr@dld.go.th
ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหาร สัตว์สุพรรณบุรี	ต.วังยาว อ.ด่านช้าง จ.สุพรรณบุรี	72180	โทร. 086-1698161 nssp_spr@dld.go.th
ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหาร สัตว์ประจวบคีรีขันธ์	ต.กุยบุรี อ.กุยบุรี จ.ประจวบคีรีขันธ์	77150	โทร./ FAX. 032-681990 nspk_pkk@dld.go.th
ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหาร สัตว์กาญจนบุรี	ต.ชะแล อ.ทองผาภูมิ จ.กาญจนบุรี	71180	โทร./ FAX 034-683446 nskn_knr@dld.go.th

เขต 8			
ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์สุราษฎร์ธานี	ต.ปากฉลุย อ.ท่าฉาง จ.สุราษฎร์ธานี	84150	โทร./ FAX. 077-280123 nsur_urt@dld.go.th
ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์ชุมพร	ต.สลุย อ.ท่าแซะ จ.ชุมพร	86140	โทร./ FAX. 077-611063 nscm_cmp@dld.go.th
ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์ตรัง	ต.นาท่ามเหนือ อ.เมือง จ.ตรัง	92000	โทร./ FAX. 075-284150 nstr_trg@dld.go.th
ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์พัทลุง	ต.เขาเย่า อ.ศรีบรรพต จ.พัทลุง	93190	โทร. 074-689143 nspa_pal@dld.go.th
ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์นครศรีธรรมราช	ต.ร่อนพิบูลย์ อ.ร่อนพิบูลย์ จ.นครศรีธรรมราช	80130	โทร. 075-809395-6 trns_nst@dld.go.th
เขต 9			
ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์สตูล	ต.ทุ่งนุ้ย อ.ควนกาหลง จ.สตูล	91130	โทร./ FAX. 074-797070 nssa_sat@dld.go.th
ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์นราธิวาส	ต.ไพรวัน อ.ตากใบ จ.นราธิวาส	96110	โทร. 073-530770-1 ncna_naw@dld.go.th

สำนักพัฒนาอาหารสัตว์
กรมปศุสัตว์